Czy wiemy kiedy miasto Arnswalde stało się Choszcznem, czyli polskim miastem ? Nie stało to się w dniu 23 lutego 1945 roku. Należy się wreszcie oswoić z faktem, iż miasto otrzymali Polacy dopiero 18 sierpnia 1945 roku. Wcześniej przez pół roku należało do Rosjan.

Oddziały radzieckie zajęły miasto Arnswalde w dniu 23 lutego 1945 roku. Tego dnia żołnierze Armii Czerwonej napływali do zniszczonego miasta z kilku kierunków. Od południa wkroczył VII Korpus Gwardyjski, z zachodu od strony Zamęcina przemaszerowała przez miasto, a potem dalej w kierunku Radaczewa - 212 Dywizja Piechoty; z północy od strony Sicka i Piasecznika - 311 Dywizja Piechoty.

Wszyscy żołnierze po chwili odpoczynku w ruinach, podążali dalej. Kierował ich ruchem żołnierz radziecki machający chorągiewką w morzu ruin. Z powodu zniszczeń miasta oddziały sowieckie były wycofywane z Arnswalde i usadawiane na przedpolach miasta, co trwało do 28 lutego 1945 roku. Tutaj pod miastem ustawiono baterię artylerii, która służyła do początków marca do ostrzału okolic Recza.

Komendantura

Wkrótce po zajęciu miasta Rosjanie utworzyli swój ośrodek władzy – ***Komendanturę w Arnswalde* z zachowaniem niemieckiej nazwy miasta**. Opracowania rosyjskie wspominają **Pawła Grigorijewicza Doronina** (*1904-†1967) wojennego komendanta miasta i okręgu Arnswalde od około 15 lutego do 22 kwietnia 1945 roku, a od 23 kwietnia oficera przy komendancie wojennym Berlina. (Inf. za: И.Л.Жеребцов, Е.Н.Рожкин, *Очерки истории становления гуманитарной науки в Коми*, Сыктывкар 2006, s. 107-108; *Доронин Павел Григорьевич*, w: „*Книга памяти Республики Коми*”, 5 (1997), s. 680). Można zgodzić się, że był to pierwszy wojenny komendant radziecki miasta Arnswalde. Mógł być mianowany 15

lutego jeszcze przed zdobyciem miasta, ale na pewno nie pełnił obowiązków w Arnswalde do 22 kwietnia 1945 roku jak podaje radziecka literatura.
Już 1 kwietnia wypełniał oficjalne obowiązki komendanta wojennego podpułkownik Mikołaj Jaworowskij, ale działał co najmniej od końca marca. Komendant Jaworowskij miał do dyspozycji innych Rosjan: majora Dymitra Zacharjewicza Kołomijczuka, starszego lejtnanta Wiktora Włodimirowicza Staniewicza oraz porucznika Jałtuchowskiego. Ten ostatni od maja przebywał głównie poza miastem, ponieważ 15 maja Polacy uruchomili gorzelnię w Gleźnie, którą z zapasami spirytusu wówczas głównej waluty u Rosjan, natychmiast przejęła komendantura. Zadanie jej pilnowania otrzymał wspomniany porucznik, tutaj na stałe zakwaterowany. Źródła radzieckie wymieniają jeszcze w komendanturze porucznika czy kapitana Wasilija Aleksiejewicza Dikszewa. Mógł wypełniać swoje obowiązki za pierwszego komendanta.

Komendant wojenny Arnswalde
Paweł Doronin

Sowiecka Komendantura Wojenna Arnswalde funkcjonowała do lata 1945 roku. 9 lipca 1945 roku do szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego nadeszła szyfrówka z Moskwy zawierająca wykaz miejscowości, w których funkcje cywilne komendantów wojennych miały zostać przekazane administracji polskiej. Na liście znajdowało się miasto Arnswalde. W okresie od lipca do listopada 1945 roku Sowieci zlikwidowali w Polsce 493 komendantury gminne i powiatowe.

Ostatni ślad działalności komendantury posiadamy z 15 sierpnia, kiedy Zarząd Komendanta Wojennego Arnswalde wydał zaświadczenie jednemu z Polaków Janowi

Walczakowi, który jako żołnierz Armii Czerwonej pracował od lutego w tutejszej komendanturze obejmując stanowisko sołtysa w *Hienrichswalde* (obecnie Kaszewo) i za dobrą pracę otrzymał od sowietów krowę i dwa konie. To ostatnie zachowane świadectwo funkcjonowania Sowieckej Komendantury Wojennej Arnswalde. **Oficjalnie przestała działać i została zlikwidowana 18 sierpnia 1945 roku.** Natomiast przekazanie przez Rosjan władzom polskim zdemolowanego budynku komendantury miało miejsce dopiero 31 października.

Demontaż i dewastacja gospodarki

Rosjanie nie ukrywali, że jednym z celów tworzenia komendantur wojennych było zabezpieczenie zdobytego mienia poniemieckiego. Pomimo, iż wiedzieli, że ziemie te przejmie Polska, to nie zamierzali oddać ich z zastanym mieniem. Po pod pojęciem „zabezpieczenie mienia" ukrywano wywiezienie w głąb ZSRR. Według sprawozdania Pełnomocnika Rząd RP na obwód Choszczno z dnia 30 sierpnia na terenie powiatu zdemontowano częściowo lub całkowicie 13 dużych zakładów przemysłowych.

Demontaż i wywóz poniemieckich urządzeń przemysłowych ułatwił też sam Rząd Tymczasowy, który 26 marca 1945 roku podpisał z rządem ZSRR tajną umowę „O wykorzystaniu urządzeń niemieckich i innego majątku niemieckiego znajdujących się na terytorium Polski. Jednak tereny zdobyte na Niemcach na Pomorzu nie były jeszcze w świetle prawa polskie, ponieważ nie zapadła jeszcze o tym decyzja Wielkiej Trójki.

Z powodu działań wojennych wszystkie zakłady przemysłowe w Choszcznie i okolicy były nieczynne. Maszyny były zdemontowane. Polacy objęli te zakłady dopiero po wycofaniu się wojsk sowieckich. Podobnie Rosjanie czynili w rolnictwie. Wywożono do ZSRR maszyny rolnicze oraz wszelki inwentarz z poniemieckich majątków i gospodarstw. Jeszcze latem 1945 roku w całym obwodzie choszczeńskim nadal trwały rabunki ze strony lokalnych dowódców sowieckich. Rosjanie wypożyczyli Polakom traktory do akcji żniwnej, ale potem te i inne maszyny wywozili do ZSRR.

Ostatecznie jednak sprawy gospodarcze na ziemiach zachodnich i północnych zostały uregulowane po konferencji Wielkiej Trójki w Poczdamie, w umowie polsko-sowieckiej z 16 sierpnia 1945 roku, dotyczącej reparacji wojennych. Rząd ZSRR zrzekł się pretensji do byłej wschodniej części Niemiec przyłączonej do Polski oraz do mienia poniemieckiego, ale tego już pozostało niewiele.

Zachowanie Rosjan dotykało Polaków i Niemców. Zwłaszcza Polaków, którzy chcieli osiedlić się na ziemiach zachodnich. Obrazuje to chociażby zaświadczenie wystawione 28 lipca 1945 roku przez „Pełnomocnika Rządu na Obwód Choczno" dla Bronisława Szyszkowskiego, Jana Wójcika i Wacława Warownego z Woli Okrzeńskiej w powiecie Łuków Lubelski (dok. w Archiwum Państwowe w Szczecinie), *którzy zarejestrowali się jako młynarze* i pojawili się tego dnia w Choszcznie, ale *wobec braku wolnych młynów nie mogli objąć pracy*. Pełnomocnik wspomniał jednak, że z *chwilą opuszczenia młynów przez Władze Rosyjskie zostaną powiadomieni w celu objęcia młynów*. Zaledwie kilka młynów zdołano uruchomić po odzyskaniu z rąk Rosjan, a przecież na terenie powiatu było ich około stu.

Inny dokument pochodzi z 24 września 1945 roku i został napisany w Warszawie przez Zastępcę Delegata Polskiego Czerwonego Krzyża przy Urzędzie dla Spraw Repatriacji Obywateli Polskich z Zachodu do wojewody Leonarda Borkowicza urzędującego w Koszalinie. Informował, że dowiedział się od pełnomocnika PCK na okręg Wielkopolski, a ten od Bernarda Szołka kaprala z 55 Poznańskiego Pułku Piechoty, iż *w Choszcznie (Arnswalde) znajduje się 36 chorych Polaków, byłych jeńców wojennych, którzy czekają na transport, podobno władze sowieckie wzięły ich do pracy*. Pełnomocnik domagał się *zaopiekowania się tymi jeńcami i przewiezienie ich w głąb kraju* (dok. w Archiwum Państwowe w Szczecinie). W tych jeńcach można dopatrywać się polskich jeńców z oflagu, oficerów i żołnierzy z 1939 roku, których Rosjanie nie tolerowali.

Tuż przed rozwiązaniem radzieckiej komendantury wojennej w Choszcznie Polacy wiele razy interweniowali u dowódców sowieckich w sprawie bezprawnego demontażu i wywozu urządzeń z zakładów przemysłowych, między innymi w sprawie cukrowni choszczeńskiej. Bezskutecznie. Polacy przejęli resztki urządzeń przemysłowych, których Sowieci nie zdążyli wywieźć z fabryk miasta i powiatu (głównie z Recza i Drawna), a także budynki i izby, które Sowieci zajmowali od lutego 1945 roku. Dopiero teraz mogła ruszyć odbudowa, która trwała do końca lat 70. XX wieku.

Burmistrzowie radzieckiego Arnswalde

Funkcjonująca w mieście sowiecka komendantura wojenna starając się utrzymać wpływ na pozostałych jeszcze w mieście Niemców, jak i na przybywających Polaków, **wybrała polskiego i niemieckiego burmistrzów miasta Arnswalde**.

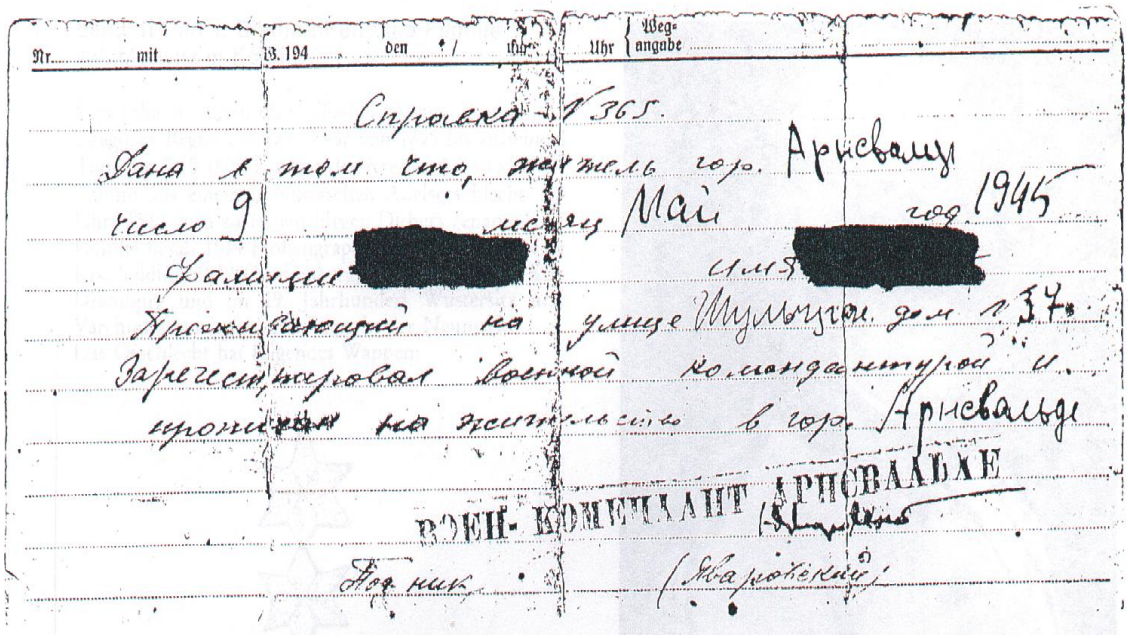
Nr. mit B. 194 den Uhr Uhr Wegangabe

Справка № 365.

Дана в том что житель гор. Арнсвальде

число 9 месяц Май год 1945

Фамилия [redacted] имя [redacted]

Проживающий на улице Шульгаг дом № 37.

Зарегистрировал военной комендантуре и

прописан на жительство в гор. Арнсвальде

ВОЕН- КОМЕНДАНТ АРНСВАЛЬДЕ

Подпись (Жаровский)

Sprawka nr 365: Kartka żywnościowa na chleb do odbioru przez Niemców w piekarni, wystawiona 9 maja 1945 roku. Pieczątka: ВОЕН – КОМЕНДАНТ АРНСВАЛЬДЕ, czyli: *Wojenny Komendant Arnswalde*, podpis: podpułkownik Jaworowskij.

Pierwszym niemieckim burmistrzem radzieckiego Arnswalde została wyznaczona przez Rosjan **Marta Höhn** (*1904-†1992). Do czasu oblężenia miasta przez Rosjan zamieszkiwała z mężem na ulicy Rybackiej 3 (*Fischerstrasse* 3). Po zdobyciu miasta przeniosła się na rogatki, gdzie znaleźli ją Rosjanie i w kwietniu wyznaczyli burmistrzynią (*Bürgermeisterin*). Pełniła ten obowiązek do czerwca 1945 roku. Istniały informacje o jej późniejszym „wygnaniu” z miasta latem 1945 roku, a potem o śmierci w niewoli. Wiadomo jednak, iż zmarła dużo później w Niemczech.

Zastąpił ją bliżej nieznany **Winzer**. Kres jego krótkiego „urzędowania” przypadł na dzień 5 lipca 1945 roku. Nie wiemy jednak jak długo „urzędował”. Być może został wytypowany pośród Niemców do pokazowego i oficjalnego przekazania władzy przez burmistrza niemieckiego burmistrzowi polskiemu. Od tego dnia niemieckich burmistrzów już nie wyznaczano i władzę w mieście z ramienia komendantury wypełniał polski burmistrz.

Jan Gromadzki

Polskim burmistrzem wyznaczonym przez Sowietów był od 1 kwietnia do 27 sierpnia 1945 roku **Jan Gromadzki** (*1905-†1993), który zapisał potem:

Zaczęliśmy od porządkowania, wstawiania szyb, gromadzenia mebli. Na parterze były biura, a na piętrze zamieszkaliśmy wraz z innymi pracownikami magistratu. 1 kwietnia zaczęliśmy urzędowanie. Po przekazaniu przez Rosjan miasta polskim władzom, Jan Gromadzki był burmistrzem jeszcze przez tydzień. Jak informuje w swoich wspomnieniach, pragnął pracować w swoim zawodzie, więc zrezygnował z funkcji burmistrza i zdał urząd polskiemu staroście.

Pomnik zwycięstwa, wdzięczności i zniewolenia

W dniu 8 maja 1945 roku odbyła się w Choszcznie pierwsza uroczystość z okazji zakończenia wojny światowej. Wojsko stacjonujące w Choszcznie udekorowało obecne ulice Bolesława Chrobrego i Wyzwolenia. Zainstalowano na słupach głośniki, przez które ogłaszano komunikat o zakończeniu wojny i puszczano muzykę. Aby uruchomić sprzęt została specjalnie zainstalowana prądnica poruszana lokomobilą. W następnych latach uroczystość została przeniesiona na dzień 9 maja.

Wiedząc, że miasto Arnswalde zostanie przekazane Polakom, Rosjanie rozpoczęli prace nad upamiętnieniem memoratywnym poświęconym oficerom i żołnierzom Armii Czerwonej, które miało się składać z „Pomnika Zwycięstwa" i Cmentarza Poległych. Cmentarz umiejscowiono na południowym krańcu miasta, a pomnik w jego centrum.

Choszczeński „Pomnik Zwycięstwa" podobnie jak i pomnik stargardzki, wybudowano z polecenia Rady Wojennej 61. Armii Radzieckiej, a prace nad każdym z nich trwały siedem miesięcy. Znajomość tego faktu pozwala na uwagę, iż prace nad choszczeńskim pomnikiem musiały trwać od kwietnia 1945 roku. Dla pomnika wybrano miejsce przedwojennej fontanny na dawnym Placu Ratuszowym nazywanej Żniwiarką.

Wykonaniem projektu, jak i samego pomnika zajmowało się biuro projektowe kapitana I.W.Miezencewa. Zaś prace wykonali major F.T.Szegurow i porucznik M.W.Korczagin. Ci sami oficerowie wykonywali pomnik sowiecki dla miasta Stargardu. Były widoczne analogie w obu pomnikach. Radziecki oficer projektując pomnik stargardzki wzorował się na niemieckim pomniku ofiar I wojny światowej w Choszcznie. Na obu pomnikach miały znaleźć się armaty: cztery wykonano dla Stargardu i pięć dla Choszczna.

7 maja 1945 r., we francuskim Reims podpisano akt bezwarunkowej kapitulacji Niemiec. Stronę aliancką reprezentowali generałowie Walter Bedell, Iwan Susłoparow i François Sevez. W imieniu Rzeszy Niemieckiej akt kapitulacji podpisał gen. Alfred Jodl. Na jego mocy siły niemieckie zostały zobowiązane do zaprzestania działań wojennych do 8 maja 1945 r. do godz. 23:01. Strona sowiecka, ze względów propagandowych i prestiżowych, zażądała od Niemców powtórnego podpisania aktu kapitulacji. Doszło do tego w nocy z 8 na 9 maja 1945 r. w podberlińskim Karlshorst.

Poza tym na choszczeńskim pomniku umieszczono repliki orderów za wojnę ojczyźnianą (1941-1945) oraz osiem tablic o wymiarach 35 x 50 cm.

Uroczystego odsłonięcia „Pomnika Zwycięstwa" w Choszcznie dokonano w dniu 7 listopada 1945 roku, w rocznicę wybuchu rewolucji październikowej w Rosji. Pełnomocnik Rządu R.P. na Obwód Choszczno Jan Księżak skierował do różnych urzędów informację:

W dniu dzisiejszym tj. 7.11.45 r. o godz. 12-ej w południe odbędzie się odsłonięcie pomnika wystawionego na rynku w Choszcznie. Proszę o wzięcie jak najliczniejszego udziału.

Pomnik, który w 1945 roku stanął w środku ruin w centrum miasta, nosił początkowo nazwę „Pomnik Zwycięstwa", a nazwa „Pomnik Wdzięczności Armii Radzieckiej" upowszechniano dopiero na przełomie lat 70/80-tych. Władze administracyjne Choszczna, jak i lokalne instancje partyjne PZPR starały się motywować jego wystawienie jakoby przez powojennych mieszkańców miasta z wdzięczności za „wyzwolenie miasta spod wielowiekowej okupacji niemieckiej". Jednak pomnik wystawili sami sobie Rosjanie. A nazwę próbowano potem zmienić w czasach rodzącego się oporu społecznego. Ponieważ niewielu mieszkańców miasta było świadkiem uroczystości wystawienia pomnika w 1945 roku, bo był to czas migracji, więc nowa nazwa do pomnika przylgnęła. Pomniki wdzięczności Armii Czerwonej pojawiły się w wielu polskich miastach, najbliżej nas w Reczu, dopiero w 1984 roku.

Przez wiele lat pod tym pomnikiem odbywały się imprezy upamiętniające rocznice rewolucji październikowej, a dla wielu mieszkańców była to po prostu „rakieta", którą oblewano farbą w czasach społecznych protestów w latach 1980-1981 i w stanie wojennym. W latach 90-tych postulowano zachowanie pomnika jako świadectwa historii, ale

przeniesienie z centrum miasta na cmentarz żołnierzy radzieckich. Jednak pozostał na miejscu stając się, jak zauważył dr Grzegorz Baziur - symbolem zniewolenia narodu polskiego.

W 2018 roku został całkowicie rozebrany na mocy ustawy z 1 kwietnia 2016 *o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy i symbole umieszczane w przestrzeni publicznej*. Sekretarz Miasta 15 marca 2018 roku w wywiadzie dla Radia Szczecin stwierdziła, że pomnik *zostanie przewieziony w jedno miejsce i zabezpieczony. Nie ma planów, żeby przenieść go i ustawić na nowo*.

Dr Grzegorz J. Brzustowicz

Scena walki na jednej z płyt żeliwnych umieszczonych na Pomniku Zwycięstwa w Choszcznie

Jedna z tablic na pomniku radzieckim zawierająca informację o twórcach pomnika

МЫ ПОБЕДИЛИ

ZAŁĄCZNIK 1

KOŃCOWY FRAGMENT PROTOKOŁU PRN W CHOSZCZNIE Z 1948 R.
wspominający o dodatkowym 1 mln złotych od Wojewódzkiej Rady Narodowej
w Szczecinie na uporządkowanie cmentarzy radzieckich i polskich żołnierzy w Choszcznie.
Dokument w Archiwum Państwowe w Szczecinie.

Ponadto powolujac sie na przyrzeczenie ob.Przewodniczacego Wojewodzkiej Rady Narodowej Dra P a t k a, poczyniono starania o dotacje z Prezydium W.R.N. w wysokosci 1.000.000 zl. na uporzadkowanie cmentarzy poleglych zolnierzy radzieckich i polskich, niezaleznie od uchwalonego wniosku inwestycyjnego na 1.000.000.zl. z przydzielonych limitow na ekshumacje i przeniesienie na wielki cmentarz radziecki w Choszcznie zwlok zolnierzy radzieckich i polskich, rozsianych po ogrodach i sadach i polach po calym powiecie, bowiem Choszczno i powiat choszczenski w czasie ostatniej wojny byly terenem zacietych wylk i Choszczno przechodzilo kilkakroc z rąk do rąk, to tez powiat choszczenski usiany jest setkami grobow bohaterskich zolnierzy radzieckich i polskich, ktore nalezy otoczyc troska i nalezyta opieka, lecz brak funduszow wlasnych uniemozliwia to.

Zgodne z oryginałem
Sekretarz Rez. P.R.N.

ZAŁĄCZNIK 2

FRAGMENT PROTOKOŁU PRN W CHOSZCZNIE Z 1949 R.
wspominający o kwocie 250.000 złotych przez Wojewódzkiej Rady Narodowej
w Szczecinie na uporządkowanie cmentarzy radzieckich i polskich żołnierzy w Choszcznie.
Dokument w Archiwum Państwowe w Szczecinie.

Tadeuszowi

Subwencja na ekshumacje zwlok zolnierzy radzieckich na terenie m.Choszczna.

Uchwala Nr.875 z dn.8.X.1948 r. Prezydium Wojewodzkiej Rady Narodowej w Szczecinie przyznalo kwote 250.000 zl. na wykonanie prac zwiazanych z ekshumacja zwlok zolnierzy radzieckich - Prezydium P.R.N. uchwala:

U C H W A Ł A Nr.183.

Przystapic do prac przygotowawczych przez zebranie danych odnosnie grobow radzieckich znajdujacych sie na terenie m.Choszczna i okolicy w promieniu 4 km. od Choszczna, zalecajac z nastaniem odpowiedniej zimnej pory przystapic do przeniesienia zwlok zolnierzy radzieckich pochowanych na terenach stacji kolejowej w Choszcznie, ponadto wykorzystac wykazy znajdujace sie w Referacie Odbudowy Starostwa oraz zwrocic sie do Zarzadu Miejskiego celem zorganizowania ekipy z przeznaczeniem na przeniesienie zwlok zolnierzy radzieckich na glowny cmentarz radziecki w Choszcznie.

Kredytami na ten cel dysponuje Prezydium P.R.N.

Narodowej pismem L.dz.II.Org.

ZAŁĄCZNIK 3

FRAGMENT PROTOKOŁU PRN W CHOSZCZNIE Z 1950 R.

Dokument w Archiwum Państwowe w Szczecinie.

- 2 -

473

1) planu gospodarczego na rok 1950 Ośrodków Zdrowia powiatu choszczeńskiego,

2) planu gospodarczego Powiatowego Szpitala Samorządowego w Choszcznie na rok 1950,

3) planu gospodarczego Opieki Społecznej na rok 1950.

Projekty planów gospodarczych na rok 1950.

U C H W A Ł A Nr 200.

Na podstawie instrukcji Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w sprawie trybu sporządzania projektów planów w zakresie działalności związków samorządowych na rok 1950 Nr 13, Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Choszcznie zgłasza jednogłośnie wniosek do Powiatowej Rady Narodowej o zatwierdzenie projektów planów gospodarczych na rok 1950, a mianowicie:

I. Powiatowego Związku Samorządowego

1) Ekshumacja zwłok poległych żołnierzy radzieckich i polskich z poszczególnych miejsc w powiecie choszczeńskim i pochowanie ich na cmentarzu wojskowym w Choszcznie oraz uporządkowanie dwóch cmentarzy wojennych w Choszcznie o łącznej powierzchni 6.000 m2, polegające na remoncie ogrodzenia, pomnika, nagrobków i dróg kosztem 1.000.000 zł.

2) Projekt planu gospodarczego dróg powiatowych.

3) Projekt planu gospodarczego Opieki Społecznej.

II. Gminy Miejskiej w Choszcznie

1) Odbudowa wodociągów i kanalizacji w Choszcznie, polegająca na zakończeniu odbudowy wieży ciśnień, uruchomieniu generatora oraz motora o napędzie gazowym, nabyciu pasa transmisyjnego, remoncie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej z częściową wymianą rur kosztem 7.000.000 zł.

2) Odbudowa cegielni mechanicznej w Choszcznie, polegająca na zabezpieczeniu budynków i maszyn kosztem przydzielonych limitów w wysokości 1.000.000 zł z ogólnej sumy odbudowy całkowitej, rozłożonej na lat kilka - 9.000.000 zł.

3) Odbudowa 11-letniej szkoły w Choszcznie, polegająca na częściowym wykonaniu robót w budynku murowanym, piętrowym kosztem przydzielonych limitów w wysokości 6.000.000 zł z ogólnej sumy odbudowy całkowitej, obliczonej na 26.400.000 zł.

4) Wyposażenie szkoły podstawowej i przedszkola w meble i urządzenia oraz biblioteki miejskiej w meble i książki kosztem 650.000 zł

III. Gminy Miejskiej w Drawnie

Wyposażenie szkoły podstawowej i przedszkola w meble i urządzenia oraz biblioteki miejskiej w książki kosztem 200.000 zł.-

IV. Gminy Miejskiej w Reczu

1) Odbudowa trzech domów mieszkalnych dla świata pracy, polegająca na odbudowie zniszczonych części i doprowadzeniu tych domów do stanu używalności, a mianowicie: przy ul.Srodkowej Nr 5, przy ul.Ratuszowej Nr 15 i przy ul.Dworcowej Nr 13, kosztem 2.000.000 zł.

2) Odbudowa cegielni mechanicznej, polegająca na zabezpieczeniu budynków i maszyn kosztem przydzielonych limitów w wysokości 1.000.000 zł z ogólnej sumy odbudowy całkowitej, rozłożonej na lat kilka - 9.000.000 zł.

3) Wyposażenie szkoły podstawowej i przedszkola w meble i urządzenia oraz biblioteki miejskiej w książki - kosztem 250.000 zł.

4) Wyposażenie straży pożarnej w niezbędny sprzęt przeciwpożarowy kosztem 380.000 zł.-